

Newton lord megvédte Magyarországot — Jászival szemben

Jászi megtámadta Sir William Goode magyarbarát cikkeit — Nemzetgyalázás és hazaárulás
Newton lord megsemmisítő viszonzválasza

London, május 16.

(A Nemzeti Újság tudósítójától.) Jászi Oszkár, aki ez idő szerint Londonban tartózkodik, az utóbbi napokban újra megkezdte aknamunkáját Magyarországot ellen és perfid és hazug cikkeket helyezett el az angol sajtóban. Legutóbb levelet irt a *Times*hez, amelyben Sir William Goodnak a magyar helyzetet ismerető cikkeit támadta meg. Jászi ebben a válaszcikkében a rágalmak és hazugságok egész pergőtüzét zúdította Magyarországra. Cikke szerint Magyarországon a liberális vezérek ellen gyilkos merényleteket követnek el, föld-reformról beszélni sem szabad, a kormány ellenfeleit internálják. A hatóság, beleértve a kormányzót is, a revanche-háborút propagálja stb. Jászi szerint a magyar királyságot csak európai háborúval lehet ismét helyreállítani. A lakosság többsége azonban minden háborút ellenez és ez volt az oka (!) annak, hogy a lakosság 72 (?) százalékától megtagadták a titkos választójogot.

Erre, a nemzetgyalázás és hazaárulás minden kritériumát kimerítő irasműre a *Times* hasábjain ma Newton lord válaszolt és válaszában valósággal pozdorjává törte Jászinak minden érvelését. Ha ezek a tények — írja Newton lord — csakugyan olyanok lennének, mint ahogyan azokat Jászi feltünteti, még ak-

kor is bőséges magyarázatot találnának a Magyarországot ért provokációkban. „Egyébként” — folytatja Newton lord — „Magyarország szomszédainak belső igazgatása sok olyan cselekedetet produkált, amely alkalmas arra, hogy mélységesen megrázkódtassa az érzelvény demokrata kedélyeket. A leghatározottabban tiltakozom az ellen, hogy Magyarország kormányzója és miniszterelnöke újabb háborút akarna előidézni. Ismerem mind a kettőjüket és kijelentem, hogy ez az állítás nem egyéb képtelen rosszakaratu ráfogásnál. Es miért kellene a magyarokat megakadályozni abban, hogy királyuk legyen, ha ők úgy kívánják. A monarchiák lehetnek olyan békeszeretők, mint a köztársaságok.” „Az igazság az” — végzi be cikkét a lord — „hogy Jászi elvakultan gyűlöli politikai ellenfeleit s ezért hajlandó volna még romlásba is dönteni hazáját, amely példátlan szenvedések után most mutatja a lábadozás jeleit.” (T.)

A nemes lord válasza — amelyért a magyar nemzet hálája sugározza körül — olyan tökéletes, olyan precíz és olyan megsemmisítő erejű, hogy alkalmasint el fogja venni Jászi ur kedvét a további perfidiáktól. A problémával érdemben vezetőcikkünkben foglalkozunk.

Uj gyűjteményekkel gyarapodott a Nemzeti Múzeum

Magyar asszonyok adományai — Ferenczy Ida Erzsébet királyné-galériája,
a „Székely asszony könyvtára”, a Todorescu-könyvtár kincsei

A Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtárának van egy gyönyörű terme, cimerekkal díszített, falburkolatos, pompás könyvtárterem ez, melynek keményfalburkolatát, masszív butorait, művésziösen szép kiképzését a magyar hölgyek készítették 1863-ban. Akkor még nem sok érkeke volt a magyarságnak a muzeumi ügyekhez, de a magyar asszonyok már akkor is méltón járultak hozzá a Nemzeti Múzeum belső díszítéséhez adományaikkal. A Múzeumnak valósággal központja és különös nevezetessége lett ez a könyvtárterem, melyben a tudományos munkálkodás változatlan szorgalommal és lalcességgel folyik évtizedek óta.

Érdekes, hogy a háboru utáni idők nagy szegénységében, akkor, mikor az egyéni gondok és keser-

vek alig juttatnak időt és módot az embereknek ahhoz, hogy a köz dolgaival nagyon törődjenek: megint csak a magyar asszonyok azok, akik adományaikkal felkeresik a mostoha sorsra jutott Múzeumot. A Nemzeti Múzeum gyűjtemény-anyagának szaporodása az utóbbi időben majdnem kizárólag asszonyi adományoknak köszönhető, nem számítva ide a pénzbeli adakozást, melyben — tisztelettel kell felemlitenünk — a férfiak áldozatkészsége is figyelemreméltó. Így legutóbb Lyka Dóme kétmillió koronát, egy bankigazgató egy emigrációs és bolsevik gyűjtemény megszerzésére huszmillió koronát, a TEBE, főképp a Gyűjtemény Egyetem kiadványaira, nagyvenmillió koronát adományozott a Múzeumnak, Csánky Dénes pe-

dig egy olajfestményét, melyre most keres vevőt a lelkes muzeum-barátok soraiban a Múzeum titkán igazgatója, Hóman Bálint dr. E pénzbeli adományokon kívül azonban rendkívüli értéket jelentenek a Múzeum számára a hölgyek adományai, melyek nemcsak muzeális becsüek, hanem amugyis hallatlan értékkel bírnak, sőt sok tekintetben megbecsülhetetlenek.

Elmentünk a Nemzeti Múzeumba tájékozódni a gyűjtemények új gazdagodásáról. Három nagyobb adományról számolhatunk be, az egyik Ferenczy Ida csillagkeresztos hölgyé, Erzsébet királyné volt udvarhölgyé, a másik Todorescu Gyula özvegyé, a harmadik egy magát megnevezni nem akaró „székely asszonyé”. Ferenczy Ida adománya: képgyűjtemény, özv. Todorescu Gyuláné és a „székely asszonyé”: könyvtár. Vegyük sorba mind a hármat.

Erzsébet királyné-galériája

Ferenczy Ida a következőket írja levelében a Nemzeti Múzeum igazgatóságának:

„Az igazat megvallva nem könnyen váltam meg életem ezen legdrágább emlékeitől, hiszen évtizedek óta minden gondolatom és minden szívódobbanásom a Felsőeg Asszony szolgálatára volt rendelve, kit egyénileg mint a legmegígézőbb asszonyt tiszteltem és — ha szabad azt mondani — az imádásig szerettem és akinak, mint a magyarság hathatós védőasszonyának, lábai elé hálás hódolattal borult az egész magyarság.”

Kiragadtuk az adományt kísérő levelből azt a néhány megható sort. Maga az adomány: gyönyörű, elbűvölő és elragadó galéria, tündöklő araképsorozat a szent és szomorú királynéről Erzsébetről. Méltó elhelyezést talált az egész a királyi palotában levő Erzsébet királyné-muzeumban.

Tizenhét arcképet — fényképet, festményt, miniatúrt és vázlatot — foglal magában ez a gyűjtemény a boldogult királynéről. Winterhalter festményéről csupán fénykép van, de különös becsé, hogy maga a király ajándékozta Ferenczy Idának Raab-tól egy olajfestmény s egy vázlat ábrázolja a királynét, itt van Koller ceruza-rajza a királyné természetéről, továbbá Benczur Gyula remek olajfestménye, melyet ugyancsak I. Ferenc József készíttetett Erzsébetről Ferenczy Idának, ki hűséges kísérője volt szomorú utjain a királyi asszonynak. Rendkívül érdekes és értékes darabja még a gyűjteménynek Raab elefánt-csontra festett miniatúrája, mely eredetileg a század királyné számára készült, de utóbb Erzsébet királyné mégis inkább Ferenczy Idának ajándékozta.

Ferenczy Ida ezt a ragyogó képsorozatot most a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta azzal a rendelkezéssel, hogy életében, mint örök letét kezeltesse, halála után pedig az egész a muzeum tulajdonának tekintendő. Értjük a fájdalmas sorokat, hogy „nem könnyen vált meg élete ezen legdrágább emlékeitől” és hálással vesszük tudomásul a nagyértékű adományt, mely gyönyörtelen díszíti az Erzsébet mu-

zeumot és emléket állít az adományozónak is ritka értékével.

A székely asszony könyvtára

Sorjában ezután következik „a székely asszony könyvtára”, egy inognitóban rejtőz kítűnő ur-asszony adománya. A gyűjtemény rendkívül érdekes; pompás könyvanyaga körülbelül kétezer kötet, magyar és külföldi írók művei, kizárólag író-nőké. A magyar írók munkáinak lehetőleg tökéletes gyűjteménye ez a könyvtár, melyet az alapító egyelőre még saját maga gyarapít és fejleszt tovább. Az alapítói intenció az, hogy ez az egészen speciális összeállítású könyvtár mindenkép tovább gazdagodjék, épp ezért minden magyar író köldje be dedikálva és kézalírásával ellátva ezután megjelenő műveit a Székelyi-könyvtár igazgatóságának a „székely asszony könyvtára” részére. A könyvgyűjtemény rendkívül gazdag levél- és oklevél-anyag egészíti ki, mely a XV—XVIII. század közötti idők kutatójának bőséges teret nyújt. Eredeti levelek vannak itt Báthory Erzsébettől, Zrinyi Ilonától, Bethlen Katától, Lórántffy Zsuzsannától, továbbá nagy tömeg levélmásolat, más hasonló gyűjteményekből. Az egész könyvtár egyelőre még a „székely asszony” birtokában van, csak elhalálása esetén száll a Nemzeti Múzeumra.

A Todorescu-gyűjtemény

A harmadik ajándék: Todorescu Gyula özvegyéé. Fantasztikus értékű gyűjtemény ez, ilyen nagy-szerű könyvtárat még nem láttunk a maga nemében. A Nemzeti Múzeum földszinti két szobájában, melyet Fraknóy Vilmos püspök lakott, helyezték el a könyvtárat, a két szoba butorzatát is az özvegy ajándékozta. Maga tartja is fenn és takarítja ezt a két szobát, sőt állandóan gyarapítja is a gyűjteményt. Nemrég vásárolt többmillió értékben öt darab 1711. előtti magyar nyomtatványt, melyek közül kettő unikum. Százkilenc darab ilyen unikum van a könyvtárban, mely a szó szoros értelmében megbecsülhetetlen értékű. Izemann, a híres német antikvárius Todorescu halála után sürgönyileg ajánlott fel a gyűjteményért „minden árat”, a kínos azonban a Nemzeti Múzeumnak jutott. Tényleg ez az egyetlen méltó helye, mert méretével tulón a magángyűjteményeken. Minden könyv avatag, penészes papiros oldatait különös kémiai eljárásokkal tisztították ki annak idején; ahol rongyos, fosladozó volt a papiros már: németországi gyárban, csodálatos gondnal hasonló anyagu papirost szőttek a rongyos szegélyhez. Ezer évre konzervált könyvtár ez, csupa ritkaság, melyeket olyan köntösbe öltöztetett az amatőr-szenvedély, hogy nem hisszük, a világon hasonló gyűjtemény legyen még.

Csupa bőr, selyem, bársony, gazdagon diszitett hófehér pergament a kötésanyag, külön mesterük, tervezőjük és diszitőjük: Akantisz Viktor ma is ott él ebben a két szobában akonyvesodák közt. Ebben a művészen a másoló barátok türelme, naivitásuk bája és csodálatos munkaereje lakozik. Tünderhim-zésekhez hasonlók* hajszálfinom, pergamentre festett diszitményei, aztán vannak itt könyvtáblák, melyek gyönyörű ötvösmunkák, ezüstből vertek, rajtuk bibliai jelenetekkel. A Turóci Krónika

könyvtáblája szinezüst és másfélkilo sulyu. Bársonytakarón hever egy cirillbetűs könyv, kötése: egy orosz gárdatiszt ezüst patronátskájának két oldala, gyönyörű orosz ornamentikájú vert ezüst arabeszkök ölelkeznek egymásba a táblákon. Szédülten állunk a gyűjtemény előtt, nincs érték fontban, dollárban, ami ezt méltón kifejezhetné. A jóvátételi összeg, amit az országra róttak, talán megváltható lenne ezzel a könyvtárral.

Micsoda boldog és gyönyörű idők voltak azok, mikor egy ember — nem is tizezer holdak ura, csak többszörös háztulajdonos és tőkepénzes Pesten — ilyen nagyszerűen eléghette ki amatőr-passzióját és ezeket a csodálatos kincseket összegyűjthette. Hol vagyunk mindettől ma! Milyen szomorú és örömtelen lett az élet, milyen elérhetetlenül nehéz a „szép” boldog megszerzése!

Bucsunk.Távozáskor még kítűnő vezetőnk megemlíti, hogy újabban ujra több család hozta be levéltárat a muzeumba örök letétnak, ami nagyon célszerű dolog, mert a család és a kutatók egyformán használhatják, viszont a muzeum mégis csak a legbiztosabb öre ezeknek a családi kincseknek. A megszállás következtében nagyon sok értékes éfajta levéltári anyag pusztult el, úgy látszik, ez okozta most a letétek gyarapodását. Ezeknek az adakozóknak a sorában a legfrissebbek a Mándy-, Sényi-, Aczél-, Csáky gróf-, létei Róth-, stb. családok

... Kierünk a Múzeum-kertbe. Kis babák sétálnak a napfényben, a virágzó orgonabokrok alatt és mosolyogva be-bekandikálnak a zord muzeumi épület homályos kapualjába. Mélyen alszik odabenn a mult, álmatl hű örök virrasztják és lábujjhegyen, kíváncsian nézegeti mindnyájukat a jövőnd

Endrődi Béla

Lagercranz finn nyelvész Budapesten

Érdekes nyilatkozat rokonainknak, a déli lappoknak nyelverőiről, szokásairól, életéről

(A Nemzeti Ujság tudósítójától.) Érdekes vendége van a budapesti Eötvös-kollégiumnak: egy fiatal finn tudós, Lagercranz Eliel, aki három éven át élt lapp nyelvrokonaink között, hogy tanulmányozza és rendszerbe foglalja nyelvüket és tájszólásukat. A finn tudományos Akadémia és a helsingforsi finn-ugor társaság bizta meg a kutatásokkal. Érdeklődésünkre a finn tudós a következőket mondta el nekünk a lappokról és különös szokásairól:

— A finn-ugor társaság minden finn-ugor nyelv-kutató kötelességévé teszi, hogy megtanulja a magyar nyelvet, — mondotta Lagercranz tiszta magyarsággal. — Ezért vagyok Budapesten s valóban páratlan intézmény az Eötvös-kollégium, amely megkönnyíti felada-